

POSTANOWIENIE

18 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Beata Janiszewska

na posiedzeniu niejawnym 18 lipca 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa R. G. i K. G.

przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.

o ustalenie i zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku

z 5 stycznia 2023 r., V ACa 991/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2. zasądza od Banku spółki akcyjnej w W. na rzecz R. G. i K. G. kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do zapłaty, tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Pozwany Bank S.A. w W. (dalej: bank) wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku, oddalającego apelację skarżącego w sprawie o ustalenie i zapłatę toczącej się z powództwa R. G. i K. G..

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jako przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych. Ujął je w formę czterech pytań.

Pierwsze z nich dotyczyło tego, jaki „wpływ na zakres ochrony konsumenckiej powinna mieć okoliczność, że z uwagi na zaciągnięcie wcześniejszego kredytu indeksowanego kursem waluty obcej w 2003 r. kredytobiorca w dacie zawarcia umowy znał mechanizm indeksacji i go akceptował zawierając kolejną umowę z takim samym mechanizmem”.

Drugie zagadnienie dotyczyło tego, jak w świetle uchwały SN z 28 kwietnia 2002 r., III CZP 40/22, „oznaczyć termin wymagalności roszczeń kredytobiorcy w sytuacji, gdy sąd orzekający w niniejszej sprawie uznał za prawidłowe zasądzenie odsetek za opóźnienie od dnia następującego po doręczeniu wezwania do zapłaty, podczas gdy do momentu realizacji obowiązku informacyjnego wobec Powodów Pozwany nie był świadom intencji Powodów co do dalszego obowiązywania umowy”.

Trzecie z pytań, ujęte w sposób szczególnie obszerny, dotyczyło konsekwencji uznania postanowień umowy kredytu indeksowanego odnoszących się do sposobu określania kursu waluty obcej za niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c. i możliwości uzupełnienia „luki” powstałej w ten sposób w stosunku prawnym stron. Z kwestią poruszoną w trzecim zagadnieniu pozostawało w związku ostatnie, czwarte zagadnienie, które sprowadzało się do pytania, czy podejmując decyzję co do wspomnianego wyżej uzupełnienia stosunku prawnego, sądy powinny brać pod uwagę konieczność zachowania proporcjonalności między wagą naruszenia i jej potencjalnymi skutkami a konsekwencjami przyjętego przez sąd rozwiązania dla obu stron.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem orzecznictwa przywołanie przyczyny kasacyjnej unormowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga poprawnego zidentyfikowania problemu, w tym odniesienia go do konkretnych przepisów. Konieczne jest także przedstawienie argumentów prowadzących do rozbieżnych ocen danego zagadnienia (zob. postanowienie SN z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01). Podniesiony problem musi również charakteryzować się nowością; zagadnienie,

które było już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, co do zasady traci ten walor (zob. postanowienie SN z 19 marca 2012 r., II PK 294/11). Istotność problemu prawnego wyraża się natomiast w tym, że ma on znaczenie precedensowe dla rozstrzygania podobnych spraw lub rozwoju jurysprudencji (zob. postanowienie SN z 23 marca 2012 r., I CSK 496/11). Obowiązkiem wnoszącego skargę jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (zob. postanowienie SN z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14).

Tylko we wskazanych wyżej okolicznościach może być realizowana publicznoprawna funkcja skargi kasacyjnej. Jednocześnie przedstawiony Sądowi Najwyższemu problem musi mieć konkretny związek z rozstrzygnięciem danej sprawy, to jest z zarzutami skargi oraz podstawą prawną i faktyczną zaskarżonego wyroku (zob. postanowienie SN z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13). Przyjęcie skargi do rozpoznania ma bowiem na celu zarówno realizację interesu publicznego, jak i ochronę praw prywatnych. Zagadnienie prawne powinno mieć więc taki wymiar problemowy, aby udzielona przez Sąd odpowiedź miała znaczenie dla rozstrzygnięcia o zasadności skargi kasacyjnej wniesionej w sprawie, w której pytanie zostało zadane, a jednocześnie – dzięki uniwersalnemu ujęciu – odpowiedź ta uzyskiwała walor aplikacyjny w rozstrzyganiu innych spraw.

Żadne z postawionych przez skarżącego pytań nie stanowi istotnych zagadnień prawnych w opisanym wyżej rozumieniu.

Pierwsze z nich jest ściśle kazuistyczne i dotyczy w istocie oceny prawnej konkretnej sprawy. Świadczy o tym i treść pytania, i – zwłaszcza – wskazanie w nim konkretnej daty zawarcia pierwszej z umów kredytu indeksowanego do waluty obcej (2003 r.). Pozwany nie wykazał, by tak ujęty problem prawny stanowił rzeczywiste zagadnienie jurydyczne o poważnej wadze. Nie przedstawił także argumentów, z których wynikałoby, że „zakres ochrony konsumenckiej” przed niedozwolonymi postanowieniami umownymi jest uzależniony od rodzaju umów zawieranych wcześniej przez tego konsumenta.

Drugie z zagadnień zostało już rozstrzygnięte, przy czym kierunek tego rozstrzygnięcia nie przemawia za uznaniem skargi za oczywiście uzasadnioną. Można jedynie przypomnieć, że w wyroku TSUE z 7 grudnia 2023 r., C-140/22, SM i KM przeciwko mBank S.A., stwierdzono, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 „należy interpretować w ten sposób, że w kontekście uznania nieważności w całości umowy kredytu hipotecznego zawartej z konsumentem przez instytucję bankową ze względu na to, iż umowa ta zawiera nieuczciwy warunek, bez którego nie może ona dalej obowiązywać: stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, po pierwsze, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego warunku, po drugie, że jest świadomy z jednej strony faktu, że nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą nieważność wspomnianej umowy, a z drugiej – konsekwencji tego uznania nieważności, i po trzecie, że wyraża zgodę na uznanie tej umowy za nieważną”.

Konsument może zatem dochodzić praw wywodzonych z Dyrektywy 93/13 i implementujących ją przepisów prawa polskiego bez składania odrębnych oświadczeń czy odbierania pouczeń. Na marginesie należy dodać, że nie sposób przyjąć, by bank – po wytoczeniu powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu i zwrot wpłaconych przez konsumentów kwoty – „nie był świadom intencji Powodów co do dalszego obowiązywania umowy”.

Zagadnienia trzecie i czwarte zostały z kolei rozstrzygnięte w uchwale Sądu Najwyższego – Izby Cywilnej – z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22. W jej sentencji stwierdzono bowiem m.in., że w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. Jednocześnie stwierdzono, że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu

indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Jako drugą przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał potrzebę dokonania wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Podniósł, że potrzeba ta dotyczy art. 385¹ § 1 w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c., gdyż w orzecznictwie sądów powszechnych ujawniły się rozbieżności dotyczące dwóch kwestii.

Pierwsza z nich miała dotyczyć pojęcia „rażącego naruszenia interesów konsumenta”. W ocenie skarżącego istnieją różne poglądy co do tego, czy przesłanka ta dotyczy tylko nierównowagi praw i obowiązków stron umowy, czy też pod uwagę należy brać ogólnie rozumiany interes ekonomiczny konsumenta. Bank wyraził przy tym stanowisko, że raty kredytów indeksowanych były niższe niż tych udzielanych w złotych polskich.

Drugą kwestią, która zdaniem skarżącego wywołuje rozbieżności w orzecznictwie, było to, czy pojęcie „postanowienie umowne” należy rozumieć rozszerzająco obejmować nim całą klauzulę za abuzywną, nawet jeżeli „faktycznie zarzut abuzywności dotyczy tylko jednego z unormowanych w danym postanowieniu aspektów”. W istocie bank dążył przy tym do wykazania, że niedozwolony charakter postanowień dotyczących przeliczeń kursu walut w ramach wykonywania umowy kredytu indeksowanego nie powoduje, że niewiążące są postanowienia dotyczące samej indeksacji; w dalszym planie skarżący dążył do ustalenia, czy w konsekwencji umowa taka może dalej wiązać.

Potrzeba, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. oznacza, że określony przepis, istotny z punktu widzenia podstawy prawnej zaskarżonego orzeczenia, może być rozumiany na różne sposoby, a orzecznictwo i nauka prawa albo nie wypracowały w tym przedmiocie żadnego poglądu, albo prezentują rozbieżne stanowiska. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno w takim wypadku zawierać wskazanie, które przepisy wymagają wykładni i na czym polegają poważne wątpliwości związane z ich rozumieniem lub rozbieżnościami w ich stosowaniu (zob. postanowienia SN z: 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09 oraz 24 kwietnia 2018 r., II CSK 743/17).

Rozbieżność w orzecznictwie sądów powinna natomiast zostać wykazana przez przywołanie judykatów, w których odmienne rozstrzygnięcia zapadły w stanach faktycznych nieróżniących się od siebie w relewantny prawnie sposób (zob. postanowienie SN z 7 czerwca 2015 r., III CSK 59/15). Brak spójności orzecznictwa przestaje mieć znaczenie prawne wtedy, gdy po jego wystąpieniu wydana zostanie w danym przedmiocie uchwała Sądu Najwyższego działającego w poszerzonym składzie.

Pierwsza z kwestii wywołujących zdaniem banku rozbieżności w orzecznictwie nie uzasadnia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Jest bowiem oczywiste, że przesłanki wskazane w art. 385¹ § 1 k.c. dotyczą treści stosunku prawnego łączącego strony umowy konsumenckiej, a nie okoliczności zewnętrznych. Przepis ten stanowi, że postanowienia umowy nie wiążą konsumenta, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Brzmienie tego unormowania w jednoznaczny, niebudzący wątpliwości sposób wskazuje zatem, że przesłanka rażącego naruszenia interesów odnosi się do tego, jak (z jakim skutkiem) postanowienia danej umowy kształtują jego prawa i obowiązki, bez odnoszenia tej oceny do innych, niezrealizowanych w danym przypadku wariantów możliwego zawarcia przez konsumentów umów na mniej korzystnych warunkach.

Kwestia ta bywała wprawdzie odmiennie oceniana w jednostkowych, przytoczonych w skardze kasacyjnej wyrokach, jednak rozbieżności w orzecznictwie, aby uzasadniały przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, muszą osiągnąć rzeczywistą skalę, a nie wyrażać się incydentalnym zróżnicowaniem stanowisk orzeczniczych. Faktem notoryjnym jest to, że w sprawach podobnych do rozpoznawanej obecnie wydano dziesiątki tysięcy orzeczeń. Jest zatem oczywiste, że problemy, które wyłaniają się w tzw. sprawach frankowych, nie we wszystkich tych sprawach zostały rozwiązane w identyczny sposób. Przyczyna kasacyjna unormowana w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. zachodzi jednak tylko wówczas, gdy rozbieżności przybierają albo realnie istotny wymiar, albo wywołane są przez poważne problemy interpretacyjne, co nie ma miejsca w omawianej obecnie kwestii.

Z kolei co się tyczy drugiej z przedstawionych przez pozwanego rozbieżności w orzecznictwie, zinterpretowanej z uwzględnieniem wyjaśnionego uprzednio znaczenia, jakie skarżący wiązał z rozstrzygnięciem tej rozbieżności, to, jak wspomniano powyżej, w uchwale Sądu Najwyższego – Izby Cywilnej – z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, stwierdzono m.in., iż w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. Jednocześnie stwierdzono, iż w razie niemożności ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie. Wątpliwości pozwanego nie są zatem aktualne.

Jako trzecią przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał jej oczywistą zasadność. Przedstawił przy tym wywód dotyczący nieuwzględnienia przez Sąd Apelacyjny podniesionego przez bank prawa zatrzymania (art. 496 w zw. z art. 497 k.c.).

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej *prima facie* sprzeczności przyjętej przez Sąd drugiej instancji wykładni lub zastosowania prawa z brzmieniem przepisów lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji prawa. Wnoszący skargę powinien więc zawrzeć w uzasadnieniu wniosku wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się "oczywista zasadność" skargi i przedstawić odpowiednie argumenty (zob. postanowienie SN z 5 września 2008 r., I CZ 64/08).

Do przyjęcia skargi do rozpoznania na podstawie wskazanej przyczyny kasacyjnej nie jest wystarczające samo kwalifikowane naruszenie prawa przez Sąd drugiej instancji. W art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. mowa bowiem o oczywistej zasadności skargi, a nie o trafności zarzutu. Przytoczone przez skarżącego okoliczności powinny zatem jednoznacznie wskazywać na to, że w zasadniczym postępowaniu skarga kasacyjna zostanie rozstrzygnięta na korzyść strony, która ją wniosła (zob. postanowienie SN z 10 maja 2019 r., I CSK 768/18).

Wbrew zapatrywaniom skarżącego skarga nie jest oczywiście uzasadniona. Problem dopuszczalności skorzystania z prawa zatrzymania w sprawach takich jak niniejsza został bowiem (odmiennie od oczekiwań skarżącego) rozstrzygnięty uchwałą – 7 – Sądu Najwyższego z 19 czerwca 2024 r., III CZP 31/23, a niezależnie od tego także przez orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. wyrok TSUE z 4 grudnia 2023 r., C-28/22, TL i WE przeciwko syndykowi masy upadłości Getin Noble Bank S.A., dawniej Getin Noble Bank S.A. oraz postanowienie TSUE z 8 maja 2024 r., C-424/22, WN przeciwko Santander Bank Polska S.A.).

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania. O kosztach rozstrzygnięto zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, ich wysokość ustalając na podstawie § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono, jak w sentencji postanowienia..

[SOP]

[ał]